MINISTERUL SĂNĂTĂȚII, MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE AL REPUBLICII MOLDOVA

CENTRUL DE EXCELENȚĂ ÎN MEDICINĂ ȘI FARMACIE „RAISA PACALO"

APROBAT

Serviciu politici în domeniul managementului personal medical și social

_____ 02 2018

CURRICULUM DISCIPLINAR

GERIATRIE CU NURSING SPECIFIC

SPECIALITATEA **ÎNGRIJIREA BOLNAVILOR**

CALIFICAREA

ASISTENT MEDICAL 91310

AUTORI:

Lucia CARP	grad didactic superior, profesor la disciplina *Medicina internă cu nursing specific,* CEMF „Raisa Pacalo", medic – internist, categorie superioară.
Liuba TOMULESCU	grad didactic superior, şef catedră *Discipline terapeutice*, profesor la disciplina *Medicina internă cu nursing specific,* CEMF „Raisa Pacalo"
Mariana NEGREAN	grad didactic superior, director adjunct pentru instruirea practică, grad managerial unu, profesor la disciplina *Medicina internă cu nursing specific,* CEMF „Raisa Pacalo", medic – internist, categorie superioară
Galina CRECIUN	grad didactic unu, profesor la disciplina *Medicina internă cu nursing specific,* CEMF „Raisa Pacalo"

RECENZENT

Anatolie NEGARĂ – Director Centrul Naţional Geriatrie şi Gerontologie, doctor în medicină, conferenţiar universitar

Svetlana CIOBANU - asistenta principală a IMSP SCMS, categorie superioară.

DISCUTAT

La şedinţa catedrei *Discipline terapeutice*

din "05" februarie 2018

Şef catedră _____ **Liuba TOMULESCU,** grad didactic superior.

APROBAT

La şedinţa Consiliului metodic din 09 februarie 2018

Proces verbal nr. 3

COORDONAT

Şef Cabinet Instructiv - Metodic Republican al Ministerului Sănătăţii

_____ **Diana SAVCA**

„12" 02 2018

CUPRINS

I.	PRELIMINARII	4
II.	MOTIVAȚIA, UTILITATEA DISCIPLINEI PENTRU DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ	6
III.	COMPETENȚELE PROFESIONALE SPECIFICE UNITĂȚII DE CURS	7
IV.	ADMINISTRAREA DISCIPLINEI.....	7
V.	REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR PE UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	8
VI.	UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	8
VII.	STUDIU INDIVIDUAL GHIDAT DE PROFESOR	11
VIII.	SUGESTII METODOLOGICE ,.....	12
IX.	SUGESTII DE EVALUARE A COMPETENȚELOR PROFESIONALE..	12
X.	RESURSELE NECESARE PENTRU DESFĂŞURAREA PROCESULUI DE STUDII	14
XI.	RESURSELE DIDACTICE RECOMANDATE ELEVILOR.....	14

I. *PRELIMINARII*

Contextul social şi economic. Învăţământul profesional tehnic postsecundar actual este determinat de noi premise economice şi instructive, pentru a răspunde necesităţilor europene printr-o pregătire profesională a forţei de muncă competenţe calificate. Modernizarea şi eficientizarea învăţământului postsecundar reprezintă obiectivul general al Strategiei de dezvoltare a învăţământului vocaţional/tehnic pe anii 2013-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 97 din 1 februarie 2013, prevedere care derivă din Strategia naţională de dezvoltare Moldova – 2020, aprobată prin Legea nr. 166 din 11 iulie 2012 de către Parlamentul Republicii Moldova.

Pentru a fi atractivă, oferta educaţională propusă formabililor, trebuie să fie în corespundere cu cerinţele actuale şi viitoare ale pieţei muncii.

Conform Codului educaţiei al Republicii Moldova, art. 64 Standardele şi Curriculumul în învăţământul profesional tehnic, pct. 3, Curriculumul în învăţământul profesional tehnic include:

a) planul-cadru de învăţământ şi planurile de învăţământ pe specialităţi şi calificări;
b) curricula pe module/discipline;
c) ghiduri metodologice de aplicare a curricula.

În ultima timp se constată creşterea numărului persoanelor vârstnice în structura populaţiei.

Acest fenomen se explică prin scăderea natalităţii, progresele medicinii, care determină ameliorarea morbidităţii şi a mortalităţii, precum şi prin creşterea nivelului de trai. Sporirea numărului persoanelor în vârstă se însoţeşte de creşterea consumului de prestaţii medicale.

Statutul. Curriculumul disciplinar, *Geriatrie cu nursing specific* este un document normativ pentru realizarea procesului de formare profesională a asistenţilor medicali cu studii postsecundare calificaţi în conformitate cu:

- Cadrul Naţional al Calificărilor;
- Nomenclatorul domeniilor de formare profesională al specialităţilor şi calificărilor pentru învăţământul profesional tehnic postsecundar.

Curriculumul disciplinar, *Geriatrie cu nursing specific* a fost conceput în corespundere cu prevederile documentelor de politici educaţionale şi în conformitate cu planul – cadru pentru învăţământul profesional tehnic postsecundar.

Capitolele din curriculum disciplinar, *Geriatrie cu nursing specific*, vor fi utilizate în cadrul programelor de formare profesională tehnică postsecundară din componenta de specialitate pentru unitatea de curs la libera alegere.

Cadrul Conceptual. Concepţia Curriculumului disciplinar, este orientată spre formarea şi dezvoltarea competenţelor profesionale din domeniul *Geriatriei cu nursing specific,* lucrători calificaţi cu studii profesional tehnice postsecundare.

Taxonomia competenţelor. Elementul de bază al Curriculumului sunt competenţele ce trebuie formate şi dezvoltate în procesul de formare profesională în pregătirea asistenţilor medicali. Acestea sunt clasificate în următoarele categorii:

Competenţe – cheie – reprezintă un ansamblu multifuncţional, transferabil de cunoştinţe abilităţi şi atitudini de care au nevoie toţi membrii societăţii pentru împlinire şi dezvoltare profesională, incluziune socială şi găsirea unui loc de muncă.

În articolul 11 din Codul educaţiei al Republicii Moldova, finalităţile educaţionale includ cele 9 competenţe – cheie:

1. Competenţe de comunicare în limba română;

2. Competenţe de comunicare în limba maternă;
3. Competenţe de comunicare în limbi străine;
4. Competenţe în matematică, ştiinţe şi tehnologie;
5. Competenţe digitale;
6. Competenţe de a învăţa să înveţi;
7. Competenţe sociale şi civice;
8. Competenţe antreprenoriale şi spirit de iniţiativă;
9. Competenţe de exprimare culturală şi de conştientizare a valorilor culturale.

Pe lângă competenţele-cheie, recunoscute ca şi sistem integrator comportamental, care facilitează dezvoltarea omului ca personalitate şi integrarea socio - profesională, învăţământul profesional tehnic postsecundar are misiunea de formare şi de dezvoltare a competenţelor profesionale.

Competenţa profesională reprezintă capacitatea confirmată de a folosi cunoştinţele, abilităţile şi atitudinile personale şi sociale în situaţii de muncă sau de studu, în dezvoltarea profesională şi personală.

În proiectarea curriculară pentru învăţământul profesional tehnic postsecundar conform cadrului de referinţă al curriculumului, Ordinului Ministerului Educaţiei nr. 1128 din 26 noiembrie 2015 sunt stabilite două categorii de competenţe profesionale:

- *competenţe profesionale generale;*
- *competenţe profesionale specifice.*

Competenţele profesionale generale sunt proprii unui grup de profesii-specialităţi înrudite în cadrul unui domeniu ocupaţional (medicină), iar raportarea competenţelor generale la o profesie/specialitate concretă se efectuează prin formarea competenţelor profesionale specifice. Competenţele generale constituie comportamente profesionale ce trebuie demonstrate în mai multe activităţi profesionale.

Competenţele profesionale specifice reprezintă un sistem de cunoştinţe, abilităţi şi atitudini, care, prin valorificarea unor resurse, contribuie la realizarea individuală sau în grup a unor sarcini stabilite contextual activităţii profesionale în calitate de asistent medical. Aceste competenţe vor fi formulate în termeni de cerinţe asociate calificării asistentului medical, pe care trebuie să le întrunească persoana pentru a putea îndeplini anumite lucrări în cadrul acestei profesii şi pentru a se integra în câmpul muncii.

În procesul de proiectare curricular, rezultatele aşteptate ale învăţării asociate unităţilor de învăţare, vor fi formulate în termenii de *unităţi de competenţă.*

Unitatea de competenţă reprezintă un sistem de cunoştinţe, abilităţi practice şi/sau atitudini necesare pentru a realiza anumite atribuţii, sarcini cognitive şi/sau funcţional-acţionale asistentului medical.

Parcurgerea integrală sau parţială a prezentului curriculum va oferi posibilitatea:

- de a dezvolta elevilor din învăţământul profesional tehnic postsecundar competenţe profesionale generale conform calificării profesionale de asistent medical;
- de a forma elevilor din învăţământul profesional tehnic postsecundar competenţe specifice domeniului gerontologic şi geriatric.

Funcţiile de bază ale Curriculumului:

- *teoretico-metodologică:* act normativ al procesului de predare – învăţare – evaluare;
- *reglatoare şi normativă:* componentă de bază pentru elaborarea strategiei de evaluare şi certificare;

- *proiectivă:* reper pentru proiectarea didactică şi desfăşurarea procesului educaţional orientat spre formare de competenţe;
- *metodologică şi procedurală:* componentă fundamentală spre elaborarea manualelor tipărite, ghidurilor metodologice, manualelor electronice pentru studiu individual, testelor de evaluare;
- *axiologică*: vector al procesului educaţional spre formarea de abilităţi la elevi şi certificare în contextul unei pedagogii axate pe competenţe.

Pentru realizarea deplină a acestor funcţii, la elaborarea, Curriculumului au fost luaţi în consideraţie următorii factori:
- necesitatea sporirii gradului de relevanţă a studiilor pentru încadrarea profesională ulterioară;
- existenţa unei bogate experienţe internaţionale şi a unei anumite experienţe naţionale de elaborare a curricula modulare pentru învăţământul profesional tehnic;
- necesitatea axării procesului de instruire profesională pe formarea şi dezvoltarea de competenţe.

Beneficiarii Curriculumului. Curriculumul este destinat:
- profesorilor din instituţiile medicale de învăţământ (Colegiile de Medicină) profesional tehnic;
- autorilor de manuale şi ghiduri metodologice;
- elevilor care îşi fac studiile la specialitatea Medicină;
- membrilor comisiilor pentru examenele de calificare;
- membrilor comisiilor de identificare, evaluare şi recunoaştere a rezultatelor învăţării, dobândite în contexte nonformale şi informale.

II. *MOTIVAŢIA, UTILITATEA CURRICULUMULUI PENTRU DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ*

Curriculumul disciplinar, *Geriatrie cu nursing specific* a fost elaborat în baza următoarelor principii:

1. *Principiul integralităţii* – reflectă esenţa conceptuală a abordării modulare şi constituie norma de bază, utilizată în stabilirea elementelor de structură a Curriculumului şi a interdependenţei funcţionale a acestora.
2. *Principiul priorităţii funcţionale* – stabileşte sistemul prioritar de competenţe şi de selectare a conţinuturilor din perspectivele ponderii demersului educativ.
3. *Principiul relevanţei* - dezvoltarea abilităţilor de a acţiona autonom în elaborarea planului de nursing concret individualizat, acordarea asistenţei de urgenţă în stări critice pacientului ce are o contribuţie directă la formarea competenţelor profesionale.
4. *Principiul invariaţiei faţă de tipurile de echipamente şi tehnologii* - presupune prestarea serviciilor educaţionale ce vor concretiza cu angajatorii viitorilor absolvenţi tipurile de echipamente şi tehnologii în baza cărora se va realiza instruirea profesională (halate/costume medicale, bonete, maşti, mănuşi, încălţăminte specială, stetoscop, tensiometru etc...) detaliind stipulările în curricula şi programele de instruire practică.
5. *Principiul flexibilităţii şi receptivităţii faţă de cerinţele pieţei muncii* - presupune pe lângă stabilitatea relativă a prevederilor curriculare, cât şi o deschidere faţă de noutăţile şi inovaţiile ce se produc pe segmentele specifice ale pieţii muncii şi în tehnologiile din domeniu.

În ansamblu, Curriculumul disciplinar este conceput să ofere profesorilor din instituţiile de învăţământ profesional tehnic postsecundar posibilitatea de a-şi elabora strategii proprii de proiectare şi organizare a demersului educaţional în vederea formării la elevi a competenţelor,

valorilor şi atitudinilor ce corespund necesităţilor curente şi de perspectivă ale pieţii muncii şi ale unei societăţi aflate în permanentă schimbare.

În calitate de capitole, părţi componente ale planului de învăţământ, curriculum disciplinar, are drept scop formarea şi dezvoltarea:

- celor 9 competenţe cheie;
- competenţelor profesionale generale şi specifice: *Cadrul Naţional al Calificărilor pe domenii de formare profesională;*

precum şi formarea competenţelor de:

- utilizare a principalelor acte normative: strategii, programe naţionale, ghiduri, protocoale clinice naţionale, standarde etc…

Valoarea formativă constă în:

- dezvoltarea unor competenţe cognitive, care vizează utilizarea conceptelor, teoriilor şi noţiunilor specifice disciplinei;
- formarea deprinderilor practice de colectare a informaţiei de la pacienţii terapeutici geriatrici:
- formarea abilităţilor practice de aplicare, utilizare a cunoştinţelor specifice actuale în soluţionarea cazurilor de practică profesională medicală;
- formarea unor comportamente sanogene în baza valorilor personale, prin menţinerea propriei stări de sănătate, precum şi socio – profesionale cu impact asupra comunităţii;
- promovarea în rândurile populaţiei a achiziţiilor cognitive pentru informarea medicală şi acordarea asistenţei medicale.

III. COMPETENŢELE PROFESIONALE SPECIFICE UNITĂŢII DE CURS

CS1. Abordarea holistică a pacientului/bolnavului gerontologic/geriatric, conform prevederilor actelor legislative şi normative naţionale/internaţionale.

CS2. Planificarea măsurilor de îngrijiri calificate, individualizate conform etapelor procesului de nursing geriatric în baza situaţiilor clinice problematizate.

CS3. Comunicarea eficientă în diverse situaţii socio- profesionale şi şcolarizarea pacientului geriatric/membrilor familiei în acordarea îngrijirilor calificate specifice.

CS4. Promovarea modului sănătos de viaţă pacientului/bolnavului gerontologic/geriatric.

IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Cod	Denumirea unităţii de curs	Semestrul	Numărul de ore				Modalitatea de evaluare	Numărul de credite
			Total	Contact direct		Lucrul individual		
				Teorie	Practică			
S.09 L.046	Geriatrie cu nursing specific	IX	60	30	-	30	teză	2

V. REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR PE UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Nr.	Unități de învățare	Numărul de ore			
		Total	Contact direct		St. individual
			Teorie	Practică	
1	Bazele geriatriei şi ale gerontologiei. Sindroamele mari geriatrice. Nutriția.	**18**	8	-	10
2.	Particularitățile patologiei pe sisteme de organe la vârstnici. Nursing – ul geriatric.	**42**	22	-	20
	Total	**60**	**30**	**-**	**30**

VI. UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Unități de competență	Unități de conținut
1. Bazele geriatriei şi ale gerontologiei. Sindroamele mari geriatrice. Nutriția.	
1.1 Identificarea rolului gerontologiei şi geriatriei în formarea competențelor şi abilităților profesionale.	1. Noțiuni generale (îmbătrânirea fiziologică, patologică, psihologică senescența). 2. Clasificarea persoanelor în etate conform OMS. 3. Introducere în geriatrie cu îngrijiri calificate. 4. Istoricul dezvoltării Geriatriei şi Gerontologiei în Republica Moldova. 5. Factorii care influențează îmbătrânirea umană: somatici, psihologici, socio-culturali, spirituali şi religioşi. 6. Rolul şi poziția asistentului medical față de vârstic.
1.2 Recunoaşterea sindroamelor mari ale vârstnicului.	1. Scimbările de vârstă la nivelul sistemului nervos (confuzia, demența, sindromul depresiv). 2. Sindromul de fragilitate (fragilitatea funcțională, bătrânul frajil). 3. Căderile. 4. Specificitatea durerii la persoana vârstnică.
1.3 Descrierea principiilor nutriției şi hidratării la vârstnici.	1. Principiile nutriției la vârstnici. 2. Necesitățile nutriționale ale vârstnicilor în proteine, carbohidrați, lipide, vitamine, minerale. 3. Malnutriția. 4. Deshidratarea.
1.4 Evaluarea cunoştințelor la capitolul Bazele geriatriei şi ale gerontologiei. Sindroamele mari geriatrice. Nutriția.	1. Bazele geriatriei şi ale gerontologiei. 2. Sindroamele mari geriatrice. 3. Nutriția şi hidratarea.

2. Particularităţile patologiei pe sisteme de organe la vârstnici. Nursing – ul geriatric.	
2.1 Identificarea particularităţilor patologiei pulmonare la vârstnici.	1. Efectele îmbătrânirii la nivelul aparatului respirator. 2. Problemele de sănătate şi îngrijirea vârstnicului în afecţiuni ale sistemului respirator: bronşite, bronhopneumopatia obstructivă cronică, astmul bronşic, pneumoniile, cancerul bronhopulmonar. 3. Îngrijirea vârstnicului în afecţiuni ale sistemului respirator: bronşite, bronhopneumopatia obstructivă cronică, astmul bronşic, pneumoniile, cancerul bronhopulmonar.
2.2 Identificarea particularităţilor patologiei cardiace la vârstnici	1. Efectele îmbătrânirii la nivelul aparatului cardiovascular. 2. Problemele de sănătate în afecţiuni ale sistemului cardiovascular: cardiopatia ischemică, hipertensiunea arterială, angina pectorală, infarctul miocardic acut, insuficienţa cardiacă cronică. 3. Îngrijirea vârstnicului în afecţiuni ale sistemului cardiovascular: cardiopatia ischemică, hipertensiunea arterială, angina pectorală, infarctul miocardic acut, insuficienţa cardiacă cronică.
2.3 Identificarea particularităţilor patologiei digestive la vârstnici.	1. Modificările de vârstă la nivelul sistemului digestiv 2. Problemele de sănătate şi îngrijirea vârstnicului în afecţiuni ale sistemului digestiv: refluxul gastro-esofagian, gastrita atrofică, pancreatite cronice, colitele cronice. 3. Îngrijirea vârstnicului în afecţiuni ale sistemului digestiv: refluxul gastro-esofagian, gastrita atrofică, pancreatite cronice, colitele cronice.
2.4 Evaluarea competenţelor specifice în patologiile pulmonare, cardiace şi digestive.	1. Particularităţile patologiei pulmonare la vârstnici. 2. Particularităţile patologiei cardiace la vârstnici. 3. Particularităţile patologiei digestive la vârstnici.
2.5 Identificarea particularităţilor patologiei osteoarticulare la vârstnici.	1. Modificările de vârstă la nivelul aparatului *osteoarticular.* 2. Problemele de sănătate şi îngrijirea vârstnicului în afecţiuni ale aparatului *osteoarticular:* osteoporoza, osteoartroza deformantă. 3. Îngrijirea vârstnicului în afecţiuni ale

	aparatului *osteoarticular:* osteoporoza, osteoartroza deformantă.
2.6 Identificarea particularităţilor patologiei sistemului urogenital la vârstnici.	1. Modificările de vârstă la nivelul sistemului *urogenital.* 2. Problemele de sănătate şi îngrijirea vârstnicului în afecţiuni ale sistemului *urogenital:* infecţia urinară, pielonefritele cronice, adenom de prostată. 3. Îngrijirea vârstnicului în afecţiuni ale sistemului *urogenital:* infecţia urinară, pielonefritele cronice, adenom de prostată.
2.7 Identificarea particularităţilor patologiei sistemului endocrin la vârstnici.	1. Modificările de vârstă la nivelul sistemului endocrin. 2. Problemele de sănătate şi îngrijirea vârstnicului în afecţiuni ale sistemului endocrin: hipotiroidismul, tiriotoxicoza, diabetul zaharat tip 2. 3. Complicaţiile acute în diabetul zaharat: coma hipoglicemică şi hiperglicemică. 4. Managementul asistenţei de urgenţă în complicaţiile acute în diabetul zaharat. 5. Complicaţiile cronice în diabetul zaharat: macroangiopatiile şi microangiopatiile. 6. Consilierea în îngrijirea piciorului diabetic.
2.8 Evaluarea competenţelor specifice în patologiile osteoarticulare, urogenitale şi endocrine. Nursing-ul geriatric.	1. Particularităţile patologiei osteoarticulare *la vârstnici.* 2. Particularităţile patologiei urogenitale la vârstnici. 3. Particularităţile patologiei endocrine la vârstnici. 4. *Nursing-ul geriatric.*
2.9 Descrierea aspectelor sociale ale îmbâtrânirii.	1. Dimensiunea socială a îmbătrânirii 2. Importanţa socială a problemelor medicale ale generaţiei în vârstă. 3. Intervenţiile asistenţiale centrate pe asigurarea bunăstării vârstnicilor.
2.10 Elaborarea planului de nursing geriatric.	1. Problemele prioritare de sănătate în geriatrie şi gerontologie. 2. Stabilirea diagnosticului de nursing. 3. Elaborarea planului de îngrijire în baza situaţiilor clinice problematizate.
Teza de evaluare	

VII. STUDIU INDIVIDUAL GHIDAT DE PROFESOR

Materii pentru studiul individual	Produse de elaborat	Modalităţi de evaluare	Termenul de realizare
1. Bazele geriatriei şi ale gerontologiei. Sindroamele mari geriatrice. Nutriţia.			
1.1 Îmbătrânirea şi conflictul dintre generaţii	Pliante	Calitatea şi accesibilitatea informaţiei în limbajul pacientului, utilizarea terminologiei de popularizare, actualitatea informaţiei, structurat (erarhic şi logic).	2
1.2 Sănătatea şi îmbătrânirea.	Graficul T	Structura, completitudinea Gragul de originalitate şi noutate, creativitatea, calitatea informaţiei, atractivitatea expunerii.	4
1.3 Sistemul imun în îmbătrânire.	Arborele de idei	Profunzimea şi completitudinea, calitatea informaţiei, corespunderea conţinutului cu subiectul avizat.	4
2. Particularităţile patologiei pe sisteme de organe la vârstnici.			
2.1. Nursing-ul geriatric în afecţiunile pulmonare.	Planul de nursing	Elaborarea şi argumentarea planurilor de nursing.	4
2.2 Nursing-ul geriatric în afecţiunile cardiace.	Planul de nursing	Elaborarea şi argumentarea planurilor de nursing.	4
2.3 Nursing-ul geriatric în diabetul zaharat.	Planul de nursing	Elaborarea şi argumentarea planurilor de nursing.	4
2.4 Nursing-ul specific vârstnicului în ulceraţiile de decubit.	Planul de nursing	Elaborarea şi argumentarea planurilor de nursing.	4
2.5 Managementul serviciilor de nursing geriatric la domiciliu.	Harta conceptuală	Elaborarea şi argumentarea informaţiei redate.	4
Total			**30**

VIII. SUGESTII METODOLOGICE

Specificul demersului educaţional medical se va axa pe următoarele aspecte:

1. Formarea de competenţe profesionale la eleviii din învăţământul profesional tehnic.
2. Antrenarea sistematică în scopul dezvoltării competenţelor de bază ale disciplinei.
3. Utilizarea metodelor active de instruire, centrate pe elev.

Prezentul Curriculumul serveşte ca bază pentru proiectarea şi organizarea procesului instructiv ce are drept scop formarea şi performarea competenţelor specifice ale disciplinei.

O astfel de abordare prevede proiectarea demersului didactic la disciplina Anatomia şi fiziologia omului în vederea formării şi dezvoltării competenţelor profesionale ale elevilor din învăţămîntul profesional tehnic.

Proiectând lecţia conform cadrului de învăţare şi gândire ERRE, la etapa de ***Evocare,*** motivând şi implicând elevii în procesul de studii pentru realizarea diferitor sarcini, se va conştientiza nivelul de dezvoltare, informare a elevilor/studenţilor în raport cu sarcina propusă, se va identifica experienţa proprie şi exterioriza cunoştinţe, abilităţi, atitudini la subiect.

La etapa de *Evocare* se utilizează diverse metode interactive: *brainstorming-ul, brainsketching-ul, GPP- gândeşte singur - discută în perechi - Prezintă colegilor; explozia stelară, Grafitti, linia valorii etc.*

La etapa *Realizarea sensului* se propun sarcini de informare şi procesare a informaţiilor noi, în urma căreia se completează şi se modifică schema cognitivă a elevului, se asigură prelucrarea şi înţelegerea informaţiei noi de către elev, se menţine implicarea prin sarcini care facilitează contactul cu informaţia nouă şi procesarea ei. Metodele specifice realizării sensului reprezintă: *SINELG, mozaic, 6 De ce? discuţia ghidată, acvarium, demonstararea pacientului tematic, joc de rol, algoritmizarea, pălăriile gânditoare, caz clinic etc.*

La etapa *Reflecţia* - elevilor/studenţilor li se propune să comunice şi să decidă în grup/cu colegii asupra anumitor probleme, să realizeze aprecieri asupra experienţei acumulate în cadrul lecţiei. În urma acestui proces se obţin următoarele rezultate: menţinerea implicării prin schimb de idei, formarea şi exprimarea atitudinilor, restructurarea durabilă a schemelor cognitive iniţiale şi condiţionarea schimbării comportamentale. Metodele specifice *reflecţiei* sunt: *revizuirea circulară, generalizarea categorială, graficul conceptual, Turul galeriei, Pânza discuţiei, din fotoliul autorului, diagrama cauzelor şi a efectelor, agenda cu notiţe paralele etc.*

La etapa *Extinderea,* elevilor li se propune să aplice în experienţa cotidiană noile achiziţii intelectuale. Avantajul etapei constă în faptul că vor obţine:

a. realizarea unui transfer de cunoştinţe în autentic;
b. aplicarea celor însuşite la ore în situaţii de integrare simulate şi autentice;
c. dezvoltarea competenţelor, care devin pe parcurs modele comportamentale obişnuite, fireşti.

Cadrul didactic va selecta şi adecva diversificat tehnologiile de predare-învăţare în corespundere cu potenţialul elevului conform calificării, a propriei strategii didactice, precum şi a obiectivelor proiectate tematic.

IX. SUGESTII DE EVALUARE A COMPETENŢELOR PROFESIONALE

Axarea procesului de învăţare-predare-evaluare pe competenţe presupune efectuarea evaluării pe parcursul întregului proces de instruire. Evaluarea continuă va fi structurată în evaluări formative şi evaluări sumative finale (teză) ce ţin de interpretarea creativă a

informaţiilor şi de capacitatea de a rezolva situaţiile de problemă (cazuri clinice). Activităţile de evaluare vor fi orientate:

- prin motivarea elevilor şi realizarea feedback-ului;
- prin stimularea la elevi a efortului de autoevaluare formativă (autoevaluarea formativă reprezintă procesul prin care elevul însuşi este pus să judece calitatea lucrului său în raport cu obiectivele definite şi cu criteriile de apreciere propuse);
- prin formarea deprinderilor de evaluare reciprocă (evaluarea reciprocă constituie un proces de interacţiune evaluativă, orientat spre emiterea unor judecăţi de valoare în baza unor criterii prestabilite);
- prin evidenţierea succesului, realizează principiul centrării pe personalitatea celui evaluat.

Pentru a eficientiza procesele de evaluare, înainte de a demara evaluările, cadrul didactic va aduce la cunoştinţa elevilor tematica subiectelor, modul de evaluare (bareme/grile/criterii de notare) şi condiţiile de realizare a fiecărei evaluări. Evaluarea curentă/formativă se va realiza prin diverse modalităţi: observarea comportamentului elevului, analiza rezultatelor activităţii elevului, discuţia/conversaţia, prezentarea proiectelor individuale de activitate.

Prin evaluarea curentă/formativă, cadrele didactice informează elevul despre nivelul de performanţă, îl motivează să se implice în dobândirea competenţelor profesionale.

Evaluarea sumativă a rezultatelor la disciplină se efectuează prin examen, care va demonstra posedarea competenţelor şi abilităţilor specifice indicate în curriculum.

Studiul individual contribuie la aprofundarea competenţelor profesionale la disciplină, dezvoltarea gândirii critice, clinice, creativităţii, luarea deciziilor în cazuri excepţionale şi asumarea riscurilor. Tehnicile şi metodele specifice realizării evaluării studiului individual: algoritmizarea, elaborarea pliantelor, studiilor clinice problematizate, dosarului de nursing etc.

Produsele recomandate pentru evaluarea nivelului de dezvoltare a competenţelor cognitive sunt prezentate în tabelul de mai jos:

Produsul	Criterii de evaluare a produsului
Dosarul de nursing	▪ colectarea datelor subiective şi examinarea obiectivă ▪ interpretarea datelor şi stabilirea diagnosticului de nursing prioritar ▪ planificarea îngrijirilor (obiectivelor) ▪ evaluarea rezultatelor îngrijirilor
Posterul	▪ Calitatea informaţiei ▪ Corespunderea conţinutului cu subiectul avizat ▪ Originalitatea prezentării ▪ Atractivitatea expunerii ▪ Calitatea imaginii
Pliante	▪ Mărimea şi volumul informaţiei, forma pliantului ▪ Calitatea şi accesibilitatea informaţiei în limbajul pacientului, utilizare terminologiei de popularizare, ▪ Actualitatea informaţiei, structurat (erarhic şi logic) ▪ Folosirea imaginilor argumentative, clar vizibile, prezenţa datelor statistice actuale.
Prezentări în format Power-	▪ Prezentarea şi derularea slid-urilor, structura logică a prezentării, ▪ Creativitatea şi imaginaţia, simplitatea, profesionalismul

point	▪ Cromatica şi realizarea prezentării ▪ Respectarea textului, utilizarea imaginilor şi a altor elemente multimedia (sunet, video).

X. RESURSELE NECESARE PENTRU DESFĂŞURAREA PROCESULUI DE STUDII

Mijloacele didactice utilizate în cadrul lecţiilor teoretice:

1. Curriculum-ul la disciplină;
2. Planul tematic al unităţii de curs;
3. Proiecte didactice;
4. Suport de curs;
5. Prezentări în programul Power – Point;
6. Filme didactice;
7. Tabele, planşe, mulaje
8. Teste de evaluare a cunoştinţelor.
9. Forma (halat/costum medical, mască, mănuşi, bonetă etc...)
10. Pacienţi geriatrici cu diferite patologii (situaţii clinice)
11. Simulatoare
12. Electrocardiograf
13. Glucometru
14. Urocultor
15. Antropometru
16. Panglică centimetrică
17. Secundomer

XI. RESURSELE DIDACTICE RECOMANDATE ELEVILOR

Nr. d/o	Denumirea resursei	Locul în care poate fi consultată/accesată/ procurată resursa
1.	**Negară A.,** *Compendiu de geriatrie,* Centrul Editorial Poligrafic Medicină, Chişinău, 2012	Bibliotecă USMF „N. Testemiţanu"
2.	**Negară A., Blaja-Lisnic N.** şi alţii, *Principiile evaluării geriatrice complexe*, Indicaţii metodice, Chişinău, 2013.	Bibliotecă USMF „N. Testemiţanu"
3.	**Saulea A.,** *Gerontologie,* Editura Epigraf, Chişinău, 2009	Bibliotecă CEMF „Raisa Pacalo" Bibliotecă USMF „N. Testemiţanu"
4.	**Moldoveanu M.,** *Geriatrie şi Geropatologie pentru Asistenţi medicali*, Bucureşti, Editura ALL, 2011	http://www.all.ro/assets/books_files/2013/03/22/geriatrie_-_monica_moldoveanu.pdf
5.	**Lungu Sv.,** *Geriatrie*, Editura Poligraf, Chişinău, 2004.	Bibliotecă CEMF „Raisa Pacalo"
6.	**Negrean M., Manolache A., Tomulescu L., şi alţii** *Managementul practicii medicale în îngrijiri geriatrice,* Asociaţia *Acasă*, Chişinău, 2012.	Bibliotecă CEMF „Raisa Pacalo"
7.	**Meiner S., E.,** *Nursing gerontologic,* Ediţia 5 , Mosby, 2015	Bibliotecă USMF „N. Testemiţanu"
8.	**Stempovscaia E.,** responsabil de ediţie, *Standarde de îngrijiri -nursing pentru asistente medicale,* Tipog. Grafema Libris, Chişinău, 2007.	Bibliotecă CEMF „Raisa Pacalo"